

О.В. Топоркова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.А. Наумова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ДІАГНОСТИКА ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

В умовах нестабільних економічних відносин, коли на підприємницькі структури (ПС) впливає безліч зовнішніх і внутрішніх факторів, дуже важливо приділяти увагу формуванню системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта (ЕБГС). В системі економічної безпеки, яка є багаторівневою, можна виділити ряд основних рівнів: рівень індивіда; рівень господарюючого суб'єкта; рівень країни; рівень світової економічної системи.

Єдина точка зору щодо визначення ЕБГС в даний час відсутня. Необхідно визначити характеристики, при яких, на нашу думку, господарюючий суб'єкт буде містити в собі систему економічної безпеки:

- ефективне використання ресурсів і наявних потенціалів (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) підприємницької структури;

- здатність адекватно реагувати і запобігати зовнішні і внутрішні загрози, що виникають у господарській діяльності;

- забезпечення довгострокового функціонування підприємницької структури з подальшим стійким розвитком;

- наявність в підприємницькій структурі системи захисних механізмів від небезпек і загроз;

- здатність досягати поставлених в ПС цілей і завдань.

Система ЕБГС повинна носити комплексний характер і включати в себе організацію економічних, правових і технічних заходів, які сприяють запобіганню економічних втрат. Через відповідні критерії та показники можливо визначити стан ЕБГС, які по-перше, сигналізують про зону безпечної діяльності господарюючого суб'єкта, а по-друге – сигналізують про розвиток небезпеки внаслідок реалізації та загрози. Тому в управлінській обліково-аналітичній інформаційній системі (УОАІС) підприємницької структури діагностика фінансового стану є необхідною складовою процесу управління. Для того, щоб гарантувати стійкий стан ПС, управлінському персоналу необхідно вміти реально оцінювати фінансово-економічний стан та існуючих конкурентів.

При проведенні діагностики фінансово-економічної діяльності в загальній системі управління підприємницької структури необхідно:

1. визначити характер дії економічних законів, визначення закономірностей та тенденцій розвитку економічних систем мікрорівня;
2. комплексно обґрунтувати всі бізнес-проекти і стратегії ПС;
3. проводити контроль за досягненням цільових орієнтирів діяльності, за ефективністю використання ресурсів;
4. зазначити пошук резервів підвищення результативності економічної системи ПС;
5. реалізувати виявленні резерви для прийняття своєчасних управлінських рішень.

Існують різні класифікації методів оцінки фінансово-економічного стану підприємницької структури:

- горизонтальний аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім тимчасовим періодом;
- вертикальний аналіз – визначення структур підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на кінцевий результат;
- порівняльний аналіз – включає внутрішньогосподарський аналіз вільних показників звітності за окремими показниками ПС і міжгосподарський аналіз показників аналізованої ПС з показниками фірм конкурентів;
- факторний аналіз – вплив окремих чинників на результативний показник за допомогою детермінованих прийомів дослідження;
- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів (динаміка показника, очищеного від випадкових впливів і індивідуальних особливостей окремих періодів);
- аналіз відносних коефіцієнтів – розрахунок відношення між окремими позиціями звіту або позиціям різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників.

В УОАІС при проведенні аналізу доцільно формувати звітно-аналітичні регістри. Усі внутрішні і зовнішні потоки інформації одночасно повинні надходити в обліково-аналітичний відділ, у якому інформація аналізується, робляться прогнози, формуються імітаційні моделі розвитку, здійснюється планування господарської діяльності виходячи з отриманої інформації та у відділ економічної безпеки, де динамічні інформаційні потоки піддаються аналізу, але тільки виходячи з категорій ризиків, загроз і небезпек, а також формується комплекс заходів по купіруванні небезпек і загроз, а також мінімізації ризиків господарської діяльності. Забезпечення ЕБГС є одним з пріоритетних напрямків діяльності підприємницької структури, оскільки показники, які характеризують стан економічної безпеки, складні у визначенні та оцінці. Таким чином найефективніше проводити діагностику в УОАІС.